

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

- N. IORGA. — Ziarele și debutul tinerilor scriitori.
P. CERNA. — Șoapte... (poezie).
M. SADOVEANU. — Minia moșului (schiță).
St. O. IOSIF. — Cîntecul ursitoareî (din Hölderlin).
NATALIA. N. IOSIF. — Lui Dante (poezie).
N. IORGA și I. SC. — Cronică.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6 (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Ediție populară

Abonamentul 6 lei pe an

In Editura Institutului de arte grafice „MINERVA”

A APARUT:

DRUM ȘI POPAS

Note de drum. — Schițe

DE

C. SANDU

Prețul Lei 1.25.

A apărut:

ISTORIA LUI ȘTEFAN-CEL-MARE

POVESTITA POPORULUI ROMÂNESC

DE

N. IORGA

De vânzare la toate librăriile din țară.

Prețul: | Ediția populară 75 de bani
| , de lux lei 2.50

A apărut:

VASILE PARVAN

ALEXĂNDREL VODĂ ȘI BOGDAN VODĂ

— Șapte ani din istoria Moldovei —

1449—1455

Prețul Lei 2.—

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUPT DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
6 Lei pe an

ZIARELE ȘI DEBUTUL TINERILOR SCRITORÎ

Între neajunsurile pe care de o bucată de vreme le fac cele mai multe ziare literaturii românești e și tiparul gratuit, imbielșugat, fără control, fără îndreptări, fără condiții și răsplătit prin reclamă pe care-l pun la îndemina oricărui tînăr care vrea să ajungă răpede la o situație literară sau care vrea să-și capete pe această cale mai lesnicioasă un nume pentru a-l întrebuița apoi în alte direcții, mai practice, ale vieții.

Cutare tînăr și-a mîntuit școala. «Școala» înseamnă astăzi Universitatea sau măcar liceul fără bacalaureat: e un semn de progres față de trecut cînd ambițioșii filfiiu din aripile lor ciunge îndată ce aveau gimnasiul de patru clase întreg sau întrerupt prin conștiința că sint pregătiți pentru viață (dar pe atunci elevii erau mai bătrîiorî așa încît, în ceia ce privește vrîsta, nu este deosebire). El vrea să cugete, să simtă și pentru alții, cari să afe în acest chip că el cugetă și simte într'un chip superior, așa încît orice om luminat trebuie să se deprindă a-î păstra numele în amintire. Va fi, își zice el, un om de condeiu: bărbat de știință, poet, nuvelist, critic. O dorință frumoasă.

S'ar conveni ca el să se supuie acuma judecării cuiva care pricepe sau, dacă vrea să fie cu totul sigur, să aibă o hotărîre fără apel, a mai multor oameni cari se pricep. Pentru aceasta nu e de nevoie să bată la ușa unui judecător pe care nu-l cunoaște și de vederea căruia se poate sfi: dacă e un candidat pentru cariera omului de știință, își poate întreba profesorii cari au avut destulă vreme să-l vadă la multe încercări și să-l prețuiască temeinic și sigur. Ei îi vor spune sau că nu e chemat pentru lucrul științific, lipsindu-î răbdarea, spiritul de sistemă, logica dreaptă, sîmburele de originalitate, sau că e potrivit numai pentru anumite cercetări, dincolo de raza căroră ar cădea în greșeli și s'ar compromite față de oamenii serioși, sau că e într'adevăr o putere deosebită. În acest cas — care

e destul de rar — cel d'întăiu s'f'at ce i se va da de orî-ce profesor cînstit și cu iubire față de elevii săi va fi să se pregătească și să știe aștepta. Un om făcut, o reputație bine așezată, un talent ce și-a dat probele pot scrie și lucruri mărunte pe care de multe ori au datoriat de a le scrie pentru a semnala ceva altora ce au mai mult răgaz, pentru a îndrepta ceva, pentru a înlătura ce nu se cuvine să se creadă. Tinărul trebuie să se înfățișeze publicului, căruia-i e dator stimă, pentru a căpăta și el stimă din partea lui, cu o lucrare mare, bine gîndită, nouă, studiată multă vreme. El e un necunoscut care nu poate veni cu polițe și fițuici, precum îi e îngăduit aceluî care răspunde cu valoarea sa recunoscută; el, tinărul, trebuie să plătească în aur strălucitor, bun și greu.

Dacă însă școlarul ajuns liber vrea să facă literatură în înțelesul restrîns al cuvîntului, el, care nu-și găsește editor și n'are poate părinți bogați, mîndri de șgomotul ce-l poate face fiul lor, are calea revistelor, a celor cîteva reviste bune. Pe acest teren nimeni nu-i poate cere să înceapă cu o mare poemă sau cu un puternic roman.

A îndeplini frumuseța e mai greu decît a găsi unele adevăruri de preț mai mic: la adevărurile acestea duce un drum drept, care e bine cunoscut și pe care-l faci cu stăruință și știind să-ți economisești puterile și să te ferești de ispita ipoteselor zădarnice care te fură în prăpastie; la frumos duc poteci ascunse, multe de tot și nu-ți-e îngăduit, dacă vrei să-ți rămîie într'adevăr numele și isprava, să te strecuri unde altul și-a sîngerat fața în crengi și-a înțepat picioarele în spinii și-a ciocnit genunchii de piatra goală și a făcut cale. Aici nu se cere să-ți fi mers poteca până la capăt, până sus de unde se văd largile orizonturi, unde răsufli aierul slobod și curat, unde razele de soare căzînd din recele cer albastru îți pun cunună pe frunte; aici trebuie să se vadă numai că gîcești pe unde se merge. Și orîce om cu experiență vede îndată din cea d'întăiu propoziție de prosă ce înnaintează, din cel d'întăiu freamăt de versuri ce vreau să zboare, că are înaintea sa pe un *ales*. Nu e, de sigur, desăvirșirea, siguranța, nu sînt formele depline, ci încă o stingăcie de adolescent, adesea foarte neplăcută, dar ceia ce nu poate trece necunoscut, ceia ce te face să îndemni și să lauzi e *avîntul*, puterea care caută drum.

Cînd ți s'a zis de profesor sau de critic că n'ai chemare, lasă poarta de aramă de unde începe drumul științii, părăsește pajiștea cu florile înalte de unde începe prin zidul negru al arborilor ici și colo pentru cine poate nemeri suișul către înnălțimi. Aceasta nu e o înfrîngere de care să-ți fie rușine și pentru care să-ți năcaz

acelui ce te-ar fi învins și umilit: e rușine să nu-ți fi făcut datoria, să nu-ți fi trăit viața, să-ți fi irosit ca fiul risipitor puterile pe care le-ai avut în adevăr, să fi fost, într'un cuvânt, din vina ta, mai puțin decît ce-ai fost chemat să fii. Dar că-ți spune cineva că n'ai menire de învățat, sau de poet, sau de povestitor, sau de lămuritor al frumuseții în literatură și artă e ca și cum ți-ar spune un maestru de musică pe care l-ai fi întrebat în treacăt, că n'ai glas sau că degetele nu-ți sînt potrivite pentru piano. Cată să fii numai un om cum se cade — ceia ce poate oricine e sănătos la minte — și cîți te vor cunoaște te vor lăuda: nu e și aceasta glorie?

Iar, dacă ți s'a spus să aștepți, ai acum o datorie față de tine. În sufletul tău zace un zeu care nu s'a trezit încă; nu-l grăbi căci o picătură de untdelemn fierbinte din lampa ta nerăbdătoare îl va face să-și destindă aripile și să fugă pentru totdeauna. Cetește mult, călătorește mult. Adună cunoștinți despre lucruri și oameni și, mai ales, adună cunoștinți despre tine. Lucrează la desăvirșirea ta însăși, ceia ce e opera de artă cea mai înaltă la care se poate lucra. Și cînd vei simți că *trebuie*, vorbește, scrie.

*

Ce se întîmplă însă astăzi cu obiceiurile de ușurățate ale tinerilor noștri de o parte și cu uritele năravuri de lene și șiretenie ale ziarelor noastre, de altă?

X a fost refusat sau aminat la reviste, Y a fost înștiințat de profesorul său că nu e încă vremea să se manifeste sau că vremea aceasta nu va veni niciodată. El mai întreabă și pe alți profesori, venerîndu-i în tot felul, doar va stoarce o vorbă de politeță pe care el va preface-o neapărat în articol de credință, în dogmă. X va ataca o revistă după cealaltă; dacă va fi lipsit de inteligență, el va ajunge la cutare ticăloasă foaie unde «directorii» sînt oameni de o samă cu dinsul sau și mai puțin inzestrați și mai puțin luminați decît el; acolo va fi primit în triumf și-și va începe cariera de scriitor român în acea tainită de păcate.

Dacă însă X va fi inteligent, el își va zice: de ce aș scrie la cea din urmă dintre reviste, cînd pot scrie la cel d'întăiu dintre ziare, bucurîndu-mă aici de o publicitate cum n'o pot avea nici aceia cari m'au răs pins pentru totdeauna sau pentru cîtăva vreme, care mi se pare mie prea lungă?

Și în adevăr poate scrie. Ziarele noastre sînt prea mari, cu mult prea mari, pentru numărul, pentru timpul, pentru talentul, pentru hărnicia și cunoștințele ziariștilor noștri. Acești factori lasă în fiecare

zi un deficit de hirtie albă care *trebuie* totuși innegrită până la ceasul apariției. Atunci, pentru a răspunde acestei nevoi, se taie cu foarfeca, se traduce — și se traduce încă destul de prost — sau se caută cu nerăbdare în corespondență prosă de-a lui X, versuri de-a lui X, iar ochii redactorului se umplu de lacrimile recunoștinții cind între darurile poștei din acea zi se vede erudiția amicului Y. Răpede la tipar și peste citeva ceasuri fericitul — eu zic: nefericitul — autor, X cel cu părul lung sau Y cel cu căutătura adincă au plăcerea de a se vedea tipăriți și ei știu cu mîndrie că măcar o parte din mulții cetitori ai ziarului vor primi în suflet ideile și sentimentele lor sau măcar că ei vor ști că există X sau Y. Și apoi ațină-se redacția la pachete recomandate din partea «amicilor noștri», cari vor ajunge să dea și știri despre sănătatea sau despre planurile lor. Iar ziaristul bucuros că a ciștigat o umplutură permanentă, va tipări cu sfințenie, — firește fără a mai face corectura la tipar, ceiace și pentru mulți autori e indiferent — și se va gândi pe alătura și la folosul ce a adus partidului atrăgînd pe «amicul» care poate fi, cine știe?, cu diploma ce are, un om cu însemnătate și un alegător, un orator, prețios.

Mulțumiți unii, mulțumiți și ceilalți; ba mulțămit și publicul care socoate că, cetind astfel de literatură și știință, poate să nu mai cetească revistele și cărțile, care se vind ca vai de capul lor, ca vai de obrazul bieților scriitori, cari n'au vîrsta și firea lui X și Y. Și totuși ce bine ar fi dacă în locul acestei încurajări demoralizatoare pentru tinerii ce debutează, redactorii fără materie ar reproduce din reviste și mai ales din cărți, — care la cele mai multe ziare își lasă titlul la bibliografie și pier cu foile netăiate. Așa s'ar aduce un adevărat serviciu culturii acestui popor, căruia fiecare trebuie să-i facem binele ce putem.

N. IORGA.

Ș O A P T E . . .

Eu i-am văzut cum se pierdură singuri
 Pe drumuri fermecate —
 În freamătul aromitor din cringuri
 Șopteauă ca'n vis cuvinte tremurate...
 Era iubirea, visul cel d'întîiū :
 Uitați de tot, ei toate le uitară —
 Privirea lor nu mai zăria 'n afară,
 Atit era de plină de văpăi...

Iar luna limpede din înălțime
 Norocului de-o clipă surîdea,
 Trezia cîntări din somn pe cîte-o cracă,
 Și bună, și duioasă, poleia
 Cărările pe unde-aveau să treacă
 Îndrăgostiții ce visau supt, ea...

Cum mamei care plînge-odrasle moarte
 I-s dragi copiii toți ce-î ies în cale,
 Și-î mîngîie, și plînge, și-î petrece
 C'un zîmbet de iubire și de jale;
 Tot astfel astrul care n'avu parte
 De suflete ce cîntă împreună,
 De viață care colcăie nebună,
 Dă mîngîieri perechilor uitate —
 Senine raze binecuvîntate
 Cad peste ochi, pe sîn, și se opresc
 În sufletele celor ce iubesc —
 Larg samănă peste întreaga fire
 Îmbolduri la viață și iubire...

Eu v'am văzut pierzîndu-vă 'mpreună
 Supt bolți înfiorate —
 Ah, zimbetele voastre toate, toate,
 În sufletu-mî s'adună...
 Dar une-orî, arar, pe gînduri caz:
 Un demon ride crunt și risul spune:
 «Sărmani nebuni! Jăratecul de az
 Ca miine e tăciune...
 Iar inimile care fremătează
 De viață caldă și de veselie,
 Le va 'ngheța uitarea
 Și-or sta departe, fără nici o rază,
 Pustii și mute ca o colivie
 Din care a sburat privighetoarea...
 Ca miine alte umbre o să-î fure
 Și vor întinde brațele aiure —
 Va trece mut și rece fiecare
 Pe lingă visul lui de-odinioară,
 Cum trece orbul, fără să tresară.
 Pe lingă frumuseți surizătoare...
 ... Nu știți că vă așteaptă deșteptarea,

Nebuni hrăniți cu vise?
 Și nu simțiți de-acum că sărutarea
 Dă mai puțin decît făgăduise?...»

Dar voi — rămîneți surzi la profeție!
 Cîntați un imn nebun de veselie
 S'acoperiți cuvintele de ghiață!
 Iubiți-vă! Beția de viață
 A celor de demult în voi să 'nvie —
 Aceasta este clipa pentru care
 Ne ducem jugul toți cu resemnare...

Prea trist destinul nostru a părut
 Făptuitorului necunoscut
 Și-a plins de milă și ne-a dăruit
 Această clipă de suspin vrăjit...
 Îmbrățișați-vă! O sărutare
 Să fie cea mai pură adorare
 Ce din durerea vieții s'a 'nnălțat
 Spre Cel ce unul altuia v'a dat...

Înlănțuiți-vă cu sete-adîncă!
 Rideți, cîntați cît ține visul încă —
 Legați-vă pe veci cu jurăminte:
 În clip'aceasta inima nu minte!

Și dacă miine vrăjile-o să piară,
 Nu v'ați dat ele 'ntreaga lor comoară?
 Tot ce-a visat pămîntul vreodată,
 Tot ce-ar putea să dea viața toată,
 E 'n clipa sfîntă care vă 'nfioară...

... Se pare că umana nemurire
 Ați pus-o zeii 'n visul de iubire —
 De te-a 'mbrăcat natura 'nșelătoare
 În purpur orî în haine zdrențuite,
 De țî-a deschis isvoarele-î vrăjite
 Orî de-ți întinde numai cupe-amare,
 Tu simți că 'n sfînta clipă muritoare
 E totul...

După ploaie, stîncă dură
 Tot mai păstrează cite-o picătură:
 Un strop ce licăre abia — și moare;

Dar în viața lui de o clipită
Răsfringe raza veșnică din soare —
O lume infinită :
Tot ce-a văzut și o să văză încă
Eterna, muta stincă...

P. CERNA.

MÎNIA MOȘULUI

În vremea liniștitelor zile de garnisoană, cele mai de seamă ființe din regiment fuseseră fără îndoială *Moșu* și *Ghiță*. În jurul lor se învârtiseră bucuriile și supărările tuturor, de la mare pînă la mic. Iar acuma, în viforul zilelor rele, tot amintirile întâmplărilor trecute lumineau privirile și încălziau inimile.

Ghiță era un țap de toată frumuseța: capul mare, negru, și trupul plăviț; și de la cap o dungă neagră pe toată spinarea, pînă la coadă. Mergea drept, fluturîndu-și barba, cu coarnele înălțate, și ochii căprii scînteiau de veselie și de șagă. Se făcuse mare cît un junc, cu picioare puternice și groase și cu un grumaz care ținea greutatea unui om.

Fusese adus, de pe cînd era eduț, de tamburul-major Manoil, *moșul* regimentului. Întăiu era o stîrpitură, mic și prizărit de-l da vîntul jos, și behăia așa de jalnic, că-ți era mai mare mila de el. Dar după ce începû a o duce bine, a minca pine și zahar din minile soldaților, și a bea lapte din gamela Moșului, din «pîrciul» cel slăbuț crescû un țăpușor vesel și zburdalnic, care împrăștia veselie în toate companiile.

Cînd se suna adunarea, dimineața, el era la locul de cinste, înaintea corniștilor și toboșarilor, bătînd măsura cu capul și cu bărbuța; cînd se suna eșirea la cîmp tot el o apuca înainte, mîndru ca un general. În repaosuri dădea goană la Grecul cu plăcinte: orîce cumpărător trebuia să-i dea și lui o îmbucătură. La ruperea rîndurilor, pornia în pas de atac după flăcăi, îpingîndu-i cu coarnele prin plutoane. La masă făcea inspecție în toate străchinele, — iar Țiganului Boroî, care horpăia ca un disperat și nu-l băga în seamă, de multe ori îi zvîrlise strachina, cu coarnele, cine știe unde.

Noaptea, făcea inspecția santinelilor. Și pe multe le scăpase de belea. Se întîmpla ca soldatul, trudit, să fie furat

de somn și să înceapă a moțai; și se mai întâmpla să dea atunci Ghiță peste el. Era lună și frumos ca ziua, și țăpul se opria foarte mirat de clătinăturile și scăpăturile capului de lingă gheretă. Incepea și el a face semne, a sări la dreapta, la stînga, și a-și scutura barba. Apoi deodată se avînta, cu capu 'n piept, și santinela izbită de scînduri se trezia îngrozită, urlînd: «Cine-î? — Stăi!» — Țapul răspundea dulce: «Beee!...», iar soldatul se freca la ochi, se trăgea de urechi și-și căra la pumni în cap ca să se desmeticească, îngînînd: «Mă săracu! minî fac cînstे c'o plăcintă.... Dacă nu erai tu, mă duceam dracului!»

Cu toți era prieten Ghiță, dar cu Moșul era mai mult decît atît: dragostea lor era duioasă. Moș Manoil era cel mai băbrîn cornist din oastea țării. Începuse a trîmbița din tinerețe, de pe vremea Nemților, și era hotărit să moară cum trăise, tot între toboșari și corniști. Atîta patimă avusese și el în viața lui: să învețe marșurile cele vechi pe flăcăii cei noi, să soarbă regulat cîte o stacană de roșior, și să sudue nemțește. Acuma mai avea o bucurie: pe Ghiță, *băiatul* lui.

Moșul era nume dat cu ordin de zi pe regiment. De la colonel la răcan, nimeni nu-î zicea altfel. Dar Moșul era țeapăn încă, drept, cu capul sus, cu pasul îndesat. Deasupra bărbei cărunte și a mustăților mari, deasupra nasului roș și a obrazului rumăn, ochii negri aveau încă lucirea tinereții. Cînd se îmbrăca în mare-ținută și se așeza înaintea învățăceilor lui, cînd zvîrlia după umăr șnururile, și ducea cornul la gură, și începea, cu capul înălțat, cu pieptul înflorit de brandeburguri scos în afară, se simțea că este *cineva* în fruntea batalioanelor și glasul goarnei lui trecea ca un fior și prin inimile flăcăilor.

Și era bun și blînd ca un bunic. Se purta cu toți soldații ca și cu Ghiță al lui. Și totdeauna, seara, după ce-și sorbea *chilul* lui de vin, își sugea mustățile, își mîngîia barba și zicea: «Eu sunt tata regimentului, mă... Voi sinteți băeții mei, și-mi sinteți dragi ca și Ghiță...» Iar țăpul își scutura barba și-și vîra capul negru pe subsuoara moșneagului, clipînd și-ret la *gradele* și soldații adunați în jur.

Dar zilele frumoase trecură. Se duseră muștrurile de pe cîmpiile pline de căldura și lumina primăverii, se duseră danțurile de seară în curtea regimentului, după sunarea apelului și a rugăciunii, cînd muzica zicea sîrbe și bătute, și lan-

țurile de flăcăi se frământau în joc; se duseră ernile viforoase cu teoriile obositoare și cu poveștile spuse încet la lumina scăzută; se duseră manevrele de toamnă, trecerile prin satele pline de grădini cu poame, glumele la popasuri cu fetele, marșurile și luptele pe dealuri și văi, bucuriile când Moșul cînta așa de dulce încetarea manevrei; se duseră toate și veni vestea cea mare, cu războiul cel adevărat.

Infanteriștii porniră cei d'întâi, — și Moșul, cu Ghiță al lui, în fruntea tuturor.

Acuma trecuseră și prin grindină de plumbi, și prin singele dușmanilor și al fraților. Toamna venise, era trig și umezeala pătrundea mădularele. Tunurile bubuiau fără întrerupere, și din Plevna și din lanțul împresurării, ca niște zăvozi cari latră toată ziua cu minie unui la alții.

După ploile de sînge ale asalturilor, regimentele rărîte se odihniau, dar sufletele tuturor erau nemulțămite, căci vremea trecea și Turcii stăruiau cu strășnicie în vizunia lor. Asalturi vijelioase se sdrobiseră la parapete și mulți flăcăi minioși căzuseră fulgerați. Și parcă toată tăcerea și minia căzuților trecuse în inimele celor rămași. Veseliile erau rare și glumele se rostiau cu zîmbete de mîhnire.

Moșul mai ales era foarte amărit: Porțioara lui de vin, chilul lui, aici era lucru foarte rar; hrană pentru țap nu se găsea, — căci Ghiță era deprins cu lucruri *faine*, și Moșul înjura și scuipa cu ciudă, de cîte ori venia vremea chilului și a cinei *băiatului*. Grozav! războiul era o pacoste pentru moșneag și nimeni nu ură mai strașnic decît el, mai din fundul sufletului, pe «haimanalele», pe «tartorii», lui Gazi-Osman!

Într'o dimineață, după o noapte cu brumă, se trezi Moșul mai morocănos decît totdeauna. Țapul toată noaptea îl încălzise cu blana-i aspră, la spate, și la trezire bătrînul voi să-l miluiască cu ceva, și nu găsi «hapsalut nimic!» I se părû că Ghiță a slăbit tare, și behăitul lui de bună-dimineață îi sună în urechi stîns și plin de jale; și-și mai aduse aminte că de o săptămînă încheiată n'a pus un strop de vin în gură, și că are nevoie de șapte clondire de cîte un chil, ca să aducă lucrurile la adevărata lor cumpănă... Era slut de tot, și Moșul își îndesă chipiul cu minie pînă la sprîncene.

Veni un cornist să raporteze că domnul sublocotenent Atanasiu a dat ordin să-și curețe oamenii «amuniția». Moșneagul se încruntă și mugii:

«Marș! *Haraus!*»

Acestea erau vorbe de pe vremea Nemților : greu ! moșul ajunsese la aman !

Veni căprarul :

«Să trăiți, Moșule, a dat ordin domnul sublocotenent...

— Com? Și tu, *idem*, foră vorbă!

— A dat ordin să curățim amuniția...

— Îndrăznești? *Marșir, farfluctăr!* Haid'! scurt! Pașol!»

Bătrînul își trase chipiul și mai tare pe ochi, se întoarse și se uită lung la Ghiță, fără să rostească nici-o vorbă. Apoi își vîri minile în buzunările pantalonilor, ridică capul și începî a cerceta zarea pe supt cozoroc.

De-deasupra nu ploua, dar ziua era mohorită, fără soare și cerul se căptușise cu nouri alburii. Un vînt rece venia de la miază-noapte, îngheța degetele și înroșia nasurile. Peste spinările de pămînt se zăria, cit cuprindea ochiul, desfășurările grăbite ale sulurilor cenușii de fum și resfirarea lor în goana vîntului, apoi se auzia mugind tunurile, unul după altul, minios și înăbușit.

Moșul privia toate cu o nepăsare de ghiață ; părea că prea puțin îi pasă de frămîntarea din șanțuri, de mișcările coloanelor printre întărituri, de trecerile răpezi ale ofițerilor încolo și încoace, de toată zarva depărtărilor. Se uita așa, ca și cum le-ar fi dat toate dracului. Din cînd în cînd mormăia cite-o înjurătură cu «farfluctăr» și cu «idem» și scuipa cu greață într'o parte.

Într'un tîrziu, își scoase pipa, și-o umplu cu tutun și privi cu minie în jur. Un învățacel eși ca din pămînt cu un capăt de iască aprinsă, și Moșul, după ce dădu foc tutunului, prinse a pufăi din greu, parcă îndeplinia o mare caznă. În jurul lui nimeni nu vorbea ; numai la o parte, într'un dos, cițiva se sfătuiau, căuțind să afle cum ar putea îmblinzi pe bătrîn. Dar nu puteau găsi, sărmanii, nici-un mijloc, căci toată mîngierea Moșului se cuprindea într'o gustare hună pentru Ghiță, și de cînd se trăsese din șanțurile Griviței, provisiile se împuținau zi cu zi.

Minia și tăcerea Moșului creșteau cu trecerea înceată a ceasurilor. Pe la amiază, însă, nu mai putu răbda. Sărută pe Ghiță, își strinse centuronul și-și cercetă revolverul, strigă la țiganul Boroî, să-și lase dracului toba și să vie după el, — și o porni încet-încet printre dungile șanțurilor, printre taberile

tăcute, peste care suflarea aspră a lui Noembre presura parcă fioruri de ghiață. Ghiță și Boroî mergeau alături în urma lui: țiganul zgriburit, cu umerile ridicate, țapul dînd răpede din cap, după pas.

Tunurile, în toate părțile, nu mai conteniau. Băteau într'una, așa de regulat, și așa de multă vreme, încît nu le mai băga nimeni în seamă.

Moșul mergea la întimplare, pe gînduri. Într'un răstimp se întoarse spre țap:

«Ghiță-băete, ți-e foame tare, mă?»

Țapul behăi încet și Moșul gemu, plin de năduf. Fără să mai spue nimic, porni iar înaintea. Grivița rămăsese pe dreapta, în urmă; celelalte întărituri turcești se desfășurau spre miază-noapte, în încilciturile dealurilor și văilor. Moșul mergea spre asfințit, pe o întindere goală, cătră taberile ru-sești. Un sat se zăria pe o costișă, dincolo de adîncătura unui pîrău, și în răceala zilei mohorîte părea mort, fără nici un suflet în el.

Deodată, din vîgăuna pîrăului se arătară capete de călăreți. Moșul avea ochi buni, și îi cunoscă de departe: erau călărași de-ai noștri. În tăcerea văii stăteau nemișcați, parcă așteptau ceva. Bătrînul se îndreptă grăbit spre ei. Un călăreț eși din grămadă și începu a face semne; Moșul le înțelese cum îi venia la îndemină, și porni și mai zorit spre pilcul întunecos.

Cînd ajunse, îi eși înaintea un locotenent oacheș, cu barba neagră și cu nasul turtit. Vorbea răpede și-i jucau ochii în cap ca la Necuratul.

«Ce e, Moșule? ce vînt te bate? Cum? ce-î?»

— Nimic! răspunse morocănos bătrînul, oprindu-se și salutînd. Am pornit și eu, poate-oiu da de ceva *proviant*, că-mi moare băiatul de foame...

— Așa? strigă răpede ofîterul, bine, Moșule, bine! Staî, colea! ai răbdare. Vine un convoiu turcesc, înțelegi? Scurt! în doi timpî și trei mișcări dăm atacul, — și orî, orî!..

— *Farstuctâr!* murmură bătrînul; tot se gîndește Dumnezeu la noi!»

Se întoarse spre țap și-i mîngie capul negru, pe cînd toboșarul Boroîu sta țeapăn cu minile la vipușca pantalonilor și cu chipiul împins pînă la ceafă.

Bătrînul zise iar, mai blînd:

«Tot e bine cînd ești bătrîn. Te mai cunosc tinerii, și altfel merg lucrurile...»

— Da, Moșule, rosti iute locotenentul, te cunosc! te cunosc! de sigur...»

Apoi își ridică calul în două picioare și făcu cîteva copce pînă la malul pîrăului. Chiar atunci cîteva împușcături rare căzură una după alta: parcă celor cari trăgeau le era lene. Și glasul locotenentului începu a striga cu aprindere, și sfirși prelung și răsunător:

«Marrș!...»

Călăreții dădură pînteni, un fișit aspru trecu, apoi prinse a dudu pămîntul. Se respiră, trecură păriul și suiră spre dîmbul care dosia un cot al șoselei ce eșia din sat, pe după înălțimi.

Moșneagul rămase singur, cu Ghiță și cu Boroiu. Privi cîtăva vreme lung în urma lor, apoi rosti:

«Hai și noi! Haimanale și tartori!.. O să-î rrup cu dinții!..» și trase revolverul și porni foarte grăbit.

Împușcăturile se îndesiseră; o larmă de glasuri deșteptă singurătățile, crescî, sfîșiată de strigăte, de țipete și de urale. Și cînd ajunse Moșul pe dîmb, bătaia era în toi. Șiragul de care se oprise în lungul drumului, și ai noștri încolțiau de toate părțile pe călăreții păgîni. Caii, răpeziți, se prăbușiau unul spre altul, învîlmășeala creștea, pocnetele de carabină se răriră, conteniră; și lupta se răsfiră pe supt dîmb și printre cară, și oamenii cădeau, caii o porneau razna, pe cînd, între virtejurile acestea de minie, boii, grămădiți cu capetele în fundurile carelor încărcate, suflau sperioși și frămîntau pămîntul cu picioarele.

Moșul nu stătî mult la îndoială. Porni foarte liniștit spre căruța cea din urmă, de unde încăerarea trecuse. Pe drum își întoarse capul, și băgînd de seamă că Țiganul s'a oprit, cu minile pe coarnele lui Ghiță, răcni:

«Marșir! cioară afurisită!.. întinde aripile, — că te zvîrl în fundul fundului iadurilor!»

Țiganul porni încovoiat, împins de coarnele lui Ghiță.

Bătrînul se apropiă de căruță, pe cînd lupta se înfierbînta spre vale, pe drum și pe de laturi, într'o hubuire mare de răcnete. Scoase sabia și întepă un sac. Cîteva fire de orez eșiră prin tăetură.

«Griū turcesc!.. mormăi bătrînul. Bun și ăsta!..»

Înșfăcă un sac, făcû semn Țiganului să se apropie, și i-l prăvăli din căruță pe spate. Apoi răcni:

«Pornește-o, mă!»

Cînd să pue mîna pe al doilea sac, un fes se înnălță de ceia parte și un cap bărbos se arătă la lumină.

«Ce-î, bre?» întrebă bătrînul.

Turcul nu voi să răspundă, se răpezi pe după căruță și ridică sabia. Moșneagul nici nu se clinti, ridică dreapta cu revolverul și fulgeră pe Turc drept între ochi c'o descărcătură. Voi iar să tragă sacul, cînd alt dușman se avîntă pe drumul celui d'ntăiu.

«*Idem!*» zise scurt Moșul și-l trăsni și pe acesta în nemele tatălui de la două palme depărtare. Turcul căzû peste cel d'întăiu fără să geamă măcar.

Moșneagul încarcă sacul în spate și porni spre dîmb. De acolo cătă din ochi pe Țigan, și-l văzû trecînd piriul, așa de grăbit, parcă îl ajungeau din urmă Tătarii. Țapul, după o fugă iute, se întorcea să caute pe bătrîn. Și lupta împrejurul carelor, îndărăt, scădea. Turcii se risipiau alungați de călărași, și carabinele iar începură a bubui. Moșul se lăsă cu sacul la vale, pe cînd Țapu-î da tîrcoale, behăind tremurat.

«Taci, Craiule, zise bătrînul, c'o să-ți fac o cină să se ducă vestea!...»

Cînd ajunse la băeții lui, Moșului îi trecuse mînia. Și liniștea se schimbă în veselie cînd află că un cornist i-a adus un clondir de roșior, șterpelit cu mari necazuri cine știe de unde, numai pentru dragostea bătrînului.

Seara, la focurile aprinse într'un dos, la un colț de șanț, flăcării îmbucau pe un cap orez fiert cu sare și cu apă, iar bătrînul după ce-și hrănise băiatul c'o fiertură ca aceia, îl culcase lingă el, ș'acumă, pe de o parte se încălzia de foc, pe de-o parte de blana lui Ghiță, și fuma cu mulțumire tutun *arăpesc*, sorbind cu poftă din clondir. Nașul era ceva mai infocat ca de obicei, și pofta de vorbă venise iar, drept ca în zilele cînd o ducea el bine, la cazarma regimentului, între băeții lui.

Și în lumina focului, în mijlocul roatei de flăcăi, începû a povesti, ca în vremurile bune, istoria de pe vremea Nemților, cînd era el pompier.

«Ce, mă?.. ce căutau *ștronții* la nunta unuia de-ai noștri? Și încă cu scandal și cu batjocură... Cînd am umflat parul

de stejar de la un hîrdău și cînd am prins a da, mămulică, mămulică! parcă erau muște...»

Și Moșul pufăia, povestea și-și dregea glasul cu vin. Apoi ceru cornul și începîu a cînta băeților lui cîntece vechi, în-năbușind sunetul cu palma. Și după cea din urmă sorbitură, cîntecele prinseră a curge așa de duios și de dulce, parcă le cînta un inger de-al lui Dumnezeu. Într'un răstimp se opri și mormăi, mîngiind capul negru al lui Ghiță:

«*Farfluctăr!* de ce nu-mi dădeau pace să-mi iaș sacii?...»

Apoi iar prinse a cînta, în lumina focurilor. Și flăcări nu puteau dormi. Ascultau pe Moș, căci decînd trecuse Dunărea, aceasta era întăia seară de voe-bună pentru bătrîn, și din bucuria sufletului lui se încălziau cu toții.

MIHAIL SADOVEANU.

CÎNTECUL URSITOAREI

— DIN HÖLDERLIN —

Umblați, acolo, sus în lumină
Pe dulce plaiu, voi, fericite genii!
Strălucitoare adieri
V'ating ușor, plutind
Ca degetele artistei
Pe strune sfinte...

Neștiutori de soartă
Ca pruncul în somn,
Respiră zeii;
Cast ocrotit în mugur născînd
Înflorește etern spiritul lor,
Și ochii lor fericiți
Privesc în tăcută,
Eternă seninătate.

Ci noi am fost ursiți
Să nu aflăm nicăirea odihnă,
Dispar și cad
Sărmanii oameni
Orbește de la un ceas la altul,
Ca apa svrlită din stîncă
În stîncă,
De-alungul vremii în necunoscut.

ST. O. IOSIF.

LUI DANTE

O Dante, tu al poeziei
Măreț și sumbru pontifice,
Te simt, cind te citesc, aeve
Cintind pe dulcea Beatrice.

Cum îi zidești cu mîndre vise
Etern palat de poezie,
Cu nouă ceruri, nouă raiuri
Și cu lumină aurie,

Cum o ridici curînd din lumea
De patimi, de dureri, de plîngerii,
Și 'n paradis o puî alături
De Maica-Domnului și ingerii.

Iar tu, rămas străin și singur,
Plîngînd îți cumperi nemurirea,
Și gloria îți va rămîne
Eternă 'n lume ca iubirea.

NATALIA N. IOSIF.

CRONICĂ

«Făt-frumos», no. 11, dă începutul unei frumoase poeme a d-lui V. Cosmovici, cu subiectul luat din basmele noastre: «Domnița codrului de trandafir», o foarte bună nuvelă, duioasă în împrejurări ridicule, a d-lui N. N. Beldiceanu, o poezie de G. Tutoveanu și o notiță critică de Emilgar asupra uneia din acele cărți care se trec mai bine supt tăcere.

În foiletonul «Voinței Naționale» din săptămîna trecută, a apărut «Ioan Ursu», una din cele mai bune nuvele ale lui Mihai Sadoveanu.

Primim o nouă carte de școală *Dogmele religiunii creștine*, alcătuită pentru clasa treia de liceu (decî copii de 13 ani) de d. Haralambie Dumitrescu, profesor la Cîmpulung. Cartea e superioară de sigur ca orînduire și stil vechilor cărți care serviau la noi învățămîntului religiei în licee. Totuși ea mi se pare, prin felul cu totul abstract, prin lipsa de lămuriri și — să zicem — de vorbă părintească față de cei mici, prin bogăția neologismelor, cu mult prea grea pentru înțelegerea unor copii fragezi. De ex. un capitol începe așa: «Dumnezeu creînd pe om pentru realizarea unui scop și a unei destinațiuni oarecare (perfectiunea și fericirea omului și gloria lui Dumnezeu) urmează neapărat». Să nu se uite că materiile neînțelese, la care trebuie învățat pe de rost, ajung urite pentru copii și aici e vorba de religie, neapărată atîtor suflete!

De la începutul anului iese în Șimlăul Silvaniei o nouă foaie, *Gazeta de Duminecă*, care se îndreaptă în deosebi către poporul românesc de

la țară din acele Ținuturi naționalicește cele mai primejduite (Crișana și regiunile către Tisa). Foaiă cuprinde cite patru pagini mărunț tipărite și dă și ilustrații. Prețul de 6 coroane pe an e, de sigur, foarte mic și la îndemână celor săraci. *Gazeta de Duminecă* nu «face politică», dar ar putea face mai multă cultură. O greșeală e și aceea de a da literatură originală, adese ori slabă, în loc să reproducă din cărți bune. Acestea i s'ar trimete gratuit — precum s'ar trimete și unora din societățile care le cer —, dacă s'ar face înțelegerea pentru expediere (care costă bani) cu vre-o librărie din București, Socec d. ex., sau cu tipografia «Minerva». Autorii ar depune lucrările lor la unul din aceste locuri și n'ar mai avea să se împovăreze cu nimic.

D. Al. Vojen, unul dintre redactorii «Reînvierii» moarte în fașe, cutreieră Ardealul vorbind Românilor de acolo despre operele M. S. Regina (subiect cuminte ales) și despre altele. Ascultătorii acestor conferințe vor câștiga de la d. Vojen cunoașterea limbii românești, așa cum o vorbesc și multe persoane culte în Moldova, desprețuind întrebuițarea limbii literare. Alt-fel folosul va fi slab. Iar, când un ziar mare ca «Tribuna» din Arad își pierde cu totul cumpătul și vorbește extatic despre talentul d-lui Vojen pe care noi de aici nu-l cunoaștem, se capătă încă o dovadă despre desorientarea în ale culturii care domnește de o bucată de vreme în mintea multora dintre Români de dincolo. Dacă se cheltuiește un astfel de vocabular de laude pentru atât de puțin ca d. Vojen, ce ar rămânea pentru un Delavrancea dacă ar fi să-l audă corespondentul «Tribunei»?

N. IORGA.

*

Junimea literară, din Cernăuți, no. 9, publică în frunte necrologul unui tânăr poet bucovinean, *Colivescu-Mitruță Popescu*, o fire prea simțitoare, stinsă în împrejurări dureroase; puținele lui versuri, păstrate în ziarele *Patria* și *Deșteptarea*, arată licărirea unui talent real care fâgăduia să învingă cu vremea greutățile începuturilor literare, ceea ce se vede și din cele două poezii (*Visări* și *Dorul*), reproduse la sfârșitul necrologului. Mai avem o schiță (*Grindica*) ușor scrisă a d-lui Traian Brăilean, poezii de d.d. Huțan și Rotică, urmarea traducerii foarte bune a d-lui C. Berariu din *Hero și Leandru*, o dare de seamă a d-lui G. Tofan despre *Drumuri și orașe din România* de N. Iorga, un mic tablou de viață țărănească (*La foc*) de d. Ioan Buhă, un al doilea articol bibliografic asupra operilor despre Ștefan-cel-Mare, de d. G. Tofan, precum și diferite notițe.

*

Paloda Literară din Birlad, no. 8, ne dă portretul și o povestire hazlie a d-lui Ioan Adam, poezii de d.d. G. G. Orleanu, I. Petrovici și C. M., vre-o două din obicnutele traduceri din franțuzește și două foarte scurte bucăți în proză care spun cam tot atât de mult ca și pseudonimele iscălite supt ele.

Sc.